

DIRECȚII DE PERFEȚIONARE A GESTIUNII RISCULUI OPERAȚIONAL ÎN BĂNCI

MISTREAN LARISA¹
STRA TIENCO DOINA²

Abstract

Insofar as it exists and is realized, the operational risk poses a particular problem, the speed with which its effects occur and the way it is reflected in the results of the bank's activity, on the costs and the banking profit. That's why risk's identification is absolutely necessary to find the most effective mitigation measures. Knowing the likelihood of this risk in time is very important because it gives the bank the opportunity to mobilize resources and take appropriate measures to ensure effective operational risk management.

If the other risks, credit, interest rate risk, etc., can be avoided, by taking concrete measures (additional guarantees, creation of provisions, etc.) for operational risk no measures could be taken to totally avoid it (as in the case of credit risk) because the "sources" of the emergence of operational risk are very diversified, I also expect the financial impact it produces on banks is equally diverse, from internal losses to external losses and losses financial nature to loss of moral, reputation, etc.

Keywords: *Financial Institution, Banks, Operational Risk, Basel II Agreement, Risk Management, Financial Result, Banking System*

JEL CLASSIFICATION: G21

1. INTRODUCERE

Dezvoltarea complexității produselor și a activităților desfășurate de instituțiile de credit a dus la o creștere și diversificare a riscurilor ce se pot grupa în riscuri financiare (risc de lichiditate, risc de credit, risc de solvabilitate, risc de rate dobânzii, risc de valutar), riscuri operaționale, riscuri ale afacerii, în majoritatea cazurilor fiind independente însă într-o continuă interacțiune, putând chiar afecta întregul sistem bancar.

Riscul operațional a fost dintotdeauna o prezență semnificativă în activitatea unei bănci, manifestându-se adesea în legătură cu activitatea de creditare sau operațiunile de piață. Expunerea instituțiilor de credit la această categorie de risc se înscrie pe un trend ascendent, în condițiile diversificării și a multiplicării numărului de tranzacții bancare, dezvoltării tehnologice și inovării financiare, generalizării activităților de fuziuni și achiziții, într-o piață financiară cu un grad sporit de globalizare.

Pentru a fi reținut și gestionat, trebuie cunoscut și identificat un risc. Primul pas în punerea în aplicare a unei strategii de gestionare a riscului operațional este prin urmare, definirea acestuia. Definirea riscului operațional este cheia unei gestionări eficiente.

În trecut riscul operațional a fost catalogat ca totalitatea riscului necuprins în riscul de piață riscul generat de implementarea diferitor măsuri manageriale. Modelele de risc operațional incipiente au plecat astfel de la premiza că dacă riscul nu este unul de piață sau de credit, atunci el este operațional. În perioada mai recentă însă, această plajă foarte largă a fost mult restrânsă, iar acum cea mai răspândită definiție se regăsește în metodologia Basel II "riscul pierderilor cauzate de implementarea defectuoasă ori greșită a diferitelor procese, sisteme a alegerii și numirii în funcții a personalului neadecvat, precum și pierderile cauzate de evenimente care ies din sfera de influență a conducerii companiei".

¹ conf.univ., dr., .ASEM, Republica Moldova, ASEM, Republica Moldova, m.Chișinău, bd. Bănulescu-Bodoni, 61, tel.+3732402768, www.ase.md;mistrear_larisa@yahoo.com

² economist, Departamentul Corporativ BC „Moldindconbank” SA, sucursala Centru, Republica Moldova, BC „Moldindconbank” SA, sucursala Centru, Republica Moldova, m.Chișinău, str. Armenească 38, tel.+37368818682, www.micb.md; Doina.Stratienco@micb.md

2. FORME DE MATERIALIZARE A RISCURILOR.

Riscul operațional este un risc endogen, adică specific faptelor și circumstanțelor fiecărei companii. El este modelat de tehnologia, procesele, organizarea, personalul și cultura companiei. Pe când, riscurile de piață, de credit și de asigurare sunt conduse, în general, de factori exogeni.

Totodată este de menționat că riscurile operaționale sunt dinamice, în continuă schimbare cu strategia de afaceri, procesele, tehnologia, concurența etc.

O caracteristică elocventă tipului dat de risc este că cele mai rentabile strategii pentru reducerea acestuia implică schimbări în procesele de afaceri, tehnologie, organizare și personal.

Riscului operațional este că spre deosebire de alte tipuri de riscuri, nu se materializează doar în formă de pierderi vizibile și directe (sau scăderi ale profitului). De exemplu, aceasta poate provoca pierderi indirecte (sau scăderi ale profitului) printr-o deteriorare a reputației băncii. Acest aspect fiind unul foarte sensibil pentru instituțiile financiare, deoarece activând pe o piață unde mai există încă zece astfel de instituții, care prestează exact aceleași operațiuni, reputația, imaginea băncii este primordială în vederea menținerii și atragerii clienților. Există, de asemenea cazuri cum ar fi defecțiuni ale sistemului informatic, unde pierderile sunt cauzate nu numai pe părțile implicate, dar și terțe părți, cum ar fi clienții și alte instituții financiare (Tabelul 1).

Tabelul 1. Impactul riscului operațional

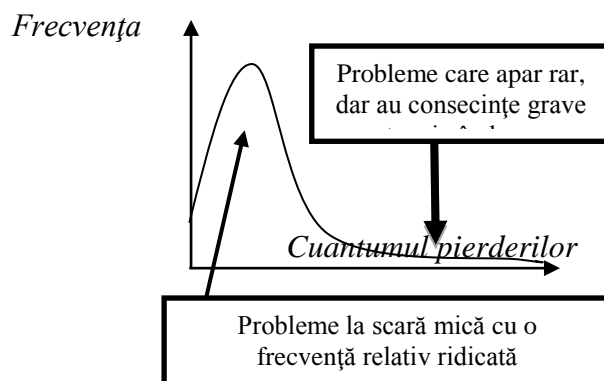
Tipul impactului	Consecințe
Impact direct asupra profiturilor / pierderilor și capitalului instituției financiare	<ul style="list-style-type: none"> - Acoperirea deficitelor rezultate din insuficiență de numerar - Plăți de daune / decontări / penalități rezultate din pierderea de procese, arbitraje, acțiuni de supraveghere etc. - Remunerarea salariaților pentru orele suplimentare în scopul înlăturării defecțiunilor sistemului etc. - Taxele poștale necesare pentru expedierea scrisorilor de rigoare clienților etc. - Cheltuielile aferente serviciilor avocaților privind soluționarea problemelor - Reducerea sau anularea comisioanelor ca urmare a unei erori clericale - Pierderea veniturilor rezultate din întreruperile procesului de lucru, întâzieri, etc.
Impact indirect asupra profiturilor / pierderilor și capitalului instituției financiare	- Deteriorarea reputației cauzată de eroarea datelor, care declanșează reducerea clienților, determinând o scădere a veniturilor
Impact asupra mediului extern instituției financiare	- Cazurile în care întreruperile în activitatea instituției financiare, rezultate din funcționarea defectuoasă a sistemului conduc la o deteriorare a pozițiilor financiare ale clienților sau la o întâziere a plăților și decontărilor interbancare.

Sursa: THOMAS, B. B., L. WARE PRESTON, Making More Operational Risk Insurable. Transurance Services, LLC, III (2008), p. 1.

Atunci când se materializează riscul operațional, nu este întotdeauna ușor să se identifice pierderile rezultate, inclusiv pierderile indirecte suportate de către terți într-o manieră precisă și cuprinzătoare.

Riscul operațional poate fi, de asemenea, împărțit în două tipuri în funcție de frecvență și gradul impactului. Primul cuprinde probleme la scară redusă care apar la o frecvență relativ înaltă, incluzând erori de scriere (erori de remitere a sumelor mici sau erori de plată) și probleme minore la terminalele de plată. Acesta din urmă cuprinde probleme care apar rar, dar au consecințe grave în momentul constatării lor. Exemplele includ defecțiuni majore ale sistemelor informaționale, dezastre naturale, precum cutremure puternice, atacuri teroriste și cazuri de fraudă la scară largă, cum ar fi cele de la Bank of Credit and Commerce International (BCCI) și la New York din cadrul Daiwa Bank, care au fost descoperite în anii 1990. Din cauza acestor caracteristici, repartizarea pierderilor rezultate din materializarea riscului operațional sunt vaste, așa cum este prezentat în graficul 2.

1) Distribuția pierderilor rezultate din activitatea băncii Materializarea riscului

2) Distribuția profiturilor / pierderilor generate de piață Materializarea riscului

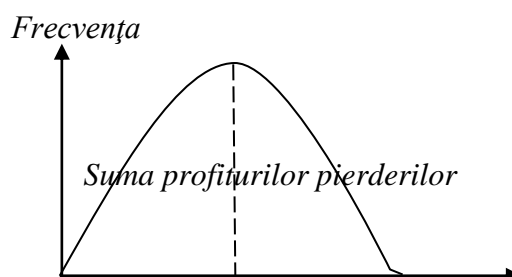

Figura 1. Distribuția pierderilor generate de riscul operațional

Sursa: Bank of Japan, *Advancing Operational Risk Management*, September 2005 [online]. Disponibil: https://www.boj.or.jp/en/research/brp/ron_2005/data/fsk0509b.pdf.

3. GESTIUNEA RISCULUI OPERAȚIONAL

Pierderile pot fi adesea specificate pentru anumite riscuri, de exemplu, fluctuațiile ratei dobânzii în cazul riscului de piață și modificarea bonității debitorilor în cazul riscului de credit. Cu toate acestea, în cazul riscului operațional, este în mod normal dificil pentru a restrânge factorii care cauzează un astfel de risc și, adesea, aceasta apare atunci când mai mulți factori intră în joc simultan. Să presupunem, de exemplu, că datele despre clienți, cum ar fi rulajul periodic, sumele de bani intrate și ieșite din cont, beneficiarii efectivi, se divulgă de la o instituție financiară. Într-un astfel de caz, pot fi luați în considerare mai mulți factori care contribuie, printre care: eșecul de a stabili instrucțiuni adecvate în interiorul instituției pentru gestionarea informațiilor despre clienți; protecția inadecvată a computerului pentru a proteja datele clienților de distribuția necorespunzătoare; și disciplină neadecvată a angajaților. Adesea, riscul operațional se materializează atunci când aceste evenimente apar concomitent.

Ținând cont de cele relatate mai sus, remarcăm următoarele aspecte aferente gestionii riscului operațional în cadrul băncii:

Nevoia de a acoperi o gamă largă de evenimente și activități. Gestionarea riscului de piață și de credit implică răspândirea riscului în expunere, de exemplu, poziția de risc și valoarea creditului, precum și factorii de risc, cum ar fi, ratele de dobândă și probabilitatea de întârziere și menținerea fiecăruia sub supraveghere pentru a monitoriza riscul. Cu toate acestea, în cazul riscului operațional, este dificilă descompunerea riscului în categoriile de expunere și factorii de risc, deci este necesar să se controleze o gamă largă de evenimente și activități pentru a preveni materializarea riscului operațional.

Necesitatea controlului riscului la nivelul instituției de credit ca un tot întreg. În timp ce numărul de operațiuni și departamente expuse la riscul de piață și de credit este relativ mic, spre exemplu, riscul de piață există în secția de tranzacționare, iar riscul de credit poate exista în marketing și în secțiile de creditare la sediile centrale și sucursalele băncilor, însă riscul operațional există în toate secțiile și departamentele din întreaga instituție. Prin urmare, toate subdiviziunile din cadrul instituției trebuie să-și îmbunătățească riscul operațional la toate nivelurile de management.

Importanța gestionării riscului pe baza informațiilor calitative acumulate de bancă. Întrucât factorii ce provoacă riscul operațional sunt adesea mai dificil de identificat și de măsurat decât factorii determinanți ai riscului de piață și de credit, nu este întotdeauna ușor să le administrezi într-o manieră cantitativă. Ca urmare, identificarea factorilor de risc trebuie să se bazeze pe informații calitative chiar dacă s-au introdus anumite metode de cuantificare a riscurilor.

Riscul reputațional și sistemic. Așa cum am menționat deja, riscul operațional se poate materializa într-un mod care are impact negativ asupra pozițiilor financiare ale clienților băncilor și funcționarea stabilă a sistem de plăți și decontări în care sunt implicați clienții dați. Chiar și în astfel de cazuri, instituțiile financiare nu pot să fie întotdeauna responsabili pentru pierderile clienților. Cu toate acestea, impactul asupra reputației instituțiilor poate fi impunător. Mai mult, instituțiile financiare sunt obligate să lucreze cu sârguință pentru a preveni materializarea riscului sistemic ca parte a misiunii lor. Prin urmare, este vital pentru instituțiile financiare să mențină calitatea operațiunilor lor la un anumit nivel, nu numai pentru a evita pierderile directe pentru ei înșiși, dar și pentru a-și menține reputația și a preveni riscul sistemic.

În final, putem specifica că cea mai principală caracteristică a riscului operațional derivă din faptul că acesta este prezent în toate activitățile, se manifestă în orice entitate și materializarea acestuia are un impact destul de semnificativ. Acesta este cel mai periculos tip de risc pentru supraviețuirea unei companii. Asigurătorii sunt, de obicei, afectați de expunerea materială la riscul operațional, care poate ajunge la același nivel cu alte tipuri de risc, cum ar fi riscul de credit. Motivele și cauzele care determină apariția acestui tip de risc va fi relatată în următorul subcapitol al tezei.

CONCLUZII

Managementul riscului operațional trebuie să fie o activitate zilnică a oricărei bănci care să asigure aplicarea corectă a sistemelor de gestiune a riscului, respectarea procedurilor și efectuarea controlului intern astfel încât să se evite pe cât posibil nereușita administrării riscurilor, care s-a dovedit a fi cauzată de sisteme de control necorespunzătoare și decizii inefficiente. Pentru implementarea unui management al riscului integrat este necesară examinarea poziției ocupate de instituția de credit respectivă în cadrul sistemului financiar, ce este influențată de complexitatea activităților desfășurate, de resursele disponibile, de multitudinea de factori ce influențează evoluția și trendurile sectorului în cadrul căreia activează, de natura stohastică a evenimentelor, etc. Politica oricărui management al riscului operațional trebuie să țină cont cel puțin categorii de evenimente: fraudă internă și externă, executarea, livrarea și managementul proceselor, practicile la locul de muncă, pierderi ale activelor, evenimente ce privesc clienții, produsele și practicile comerciale, întreruperea activității și funcționarea necorespunzătoare a sistemelor.

BIBLIOGRAFIE:

1. THOMAS, B. Operational Risk Insurable. Transurance Services, LLC, III, 2008, p. 1.
2. FRANCIS X. The Known, the Unknown, and the Unknowable in Financial Risk Management, [online]. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=8iA9U8ixYCgC&pg=PA143&lpg=PA143&dq=Kurit>
3. Bank of Japan, Advancing Operational Risk Management, September 2005 [online]. Disponibil: https://www.boj.or.jp/en/research/brp/ron_2005/data/fsk0509b.pdf.